

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 48
(3/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSCOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikoła Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podleśny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIĘKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOĞLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *Stosunek adwokackiej spółki partnerskiej do osób trzecich w zakresie odpowiedzialności partnerów za zobowiązania* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Uprawnienie Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw do Wojskowych do wnoszenia kasacji w sprawach karnych oraz wykroczeniach* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Status prawny komisarza wyborczego* | 38

IWO JAROSZ *Monistyczny system organów spółki kapitałowej w prawie polskim? Prosta spółka akcyjna i jej organy* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 65

MIROŚLAW KOPEĆ *Pomoc prawna udzielona przez adwokata z urzędu a zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych w świetle orzecznictwa sądownoadministracyjnego* | 76

JAN KLUZA *Głos w dyskusji dotyczącej odpowiedzialności za przestępstwo narażania na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z zaniechania* | 91

EMILIA TOPOREK *Klauzule generalne. Ich rola i znaczenie w prawie cywilnym* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Prawnokarna charakterystyka dozwolonego ryzyka gospodarczego* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Instytucja sędziego pokoju jako przejaw dojrzałego i samodzielnego społeczeństwa – studium przypadku II Rzeczypospolitej Polskiej* | 132

WIKTORIA KUZIA *Konflikt projektanta z inwestorem, na tle prawa do nienaruszalności treści i formy utworu architektonicznego* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Przestępczość podatkowa w Polsce popełniana w zakresie zobowiązań podatkowych w podatku od towaru i usług* | 158

MATEUSZ MĄKOSA *Stwierdzenie polskiego pochodzenia a prawo do repatriacji* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Zezwolenie na udział w rozprawie osobie niepełnoletniej w charakterze publiczności, a wyłączenie jawności rozprawy głównej w procesie karnym* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *Skutki wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-284/16 Achmea w kontekście kryzysu praworządności w Unii Europejskiej* | 199

KACPER ROŻEK *Wybrane problemy metodologiczne dogmatyki prawa administracyjnego (problem konceptualizacji prawa administracyjnego)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *Granice prawa dostępu do informacji publicznej a ochrona prywatności osób wykonujących zawód adwokata lub radcy prawnego* | 222

KAROL JUSZKA *Wpływ świadczenia pieniężnego na efektywność instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 236

ŁUKASZ CHYLA *Nowe prawo prospektowe - ocena zmian* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Odpowiedzialność deliktowa w Kodeksie Cywilnym Zachodniogalicyskim z 1797 r.* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Prawne aspekty wznowienia granic przez geodetę* | 287

KAROL SKOREK *Myśl ekonomiczna Adama Doboszyńskiego – ujęcie krytyczne* | 311

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 kwietnia 2017 r., II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *Stosowanie klauzuli standstill na przykładzie glosy do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 czerwca 2011 roku w sprawie C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. przeciwko Dyrektorowi Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2018 r., IV CNP 31/17* | 349

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Dwa synody z 1212 roku* | 367

Contents

Articles

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *The attitude of the advocate partner company to third parties in the scope of partner liability for debts* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Possibility to lodge a cassation by Deputy Attorney General for Military Cases in criminal proceedings and petty offense proceedings* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Legal status of electoral commissioner* | 38

IWO JAROSZ *One-tier board structure in Polish corporate law? The simple joint stock company and its board model* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 65

MIROSŁAW KOPEĆ *Legal assistance provided by the attorney advance on income tax from individuals in the jurisprudence of administrative courts* | 76

JAN KLUZA *A voice in the discussion about liability for crime exposing to imminent danger of loss of life or severe health damage commit by negligence* | 91

EMILIA TOPOREK *General clauses. Their role and meaning in civil law* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Criminal law characterization of permitted economic risk* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Justice of the peace as a sign of a grown and independent community – study upon the case of the II Republic of Poland* | 132

WIKTORIA KUZIA *Conflicts between the Designer and the Investor with Respect to the Right to Integrity of the Content and Form of the Architectural Work* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Tax crimes in Poland regarding the Value Added Tax* | 158

MATEUSZ MAKOSA *Legal confirmation of Polish origin in the context of the right to repatriation* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Allowing the minor as the audience to participate in the trial, and regulation of close trial in criminal proceedings* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *The impact of the judgment of the European Court of Justice in case C-284/16 Achmea in the context of the rule of law crisis in the European Union* | 199

KACPER ROŻEK *Selected methodological problems of dogmatics of administrative law (problem of the conceptualization of administrative law)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *The boundaries of the right to access to public information and the protection of privacy of attorneys and legal coun-sels* | 222

KAROL JUSZKA *Influence of monetary benefit on the effectiveness of conditional discontinuation of criminal proceedings* | 236

ŁUKASZ CHYLA *New prospectus law - the analysis of changes* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Tortious liability in the West Galician Code of 1797* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Legal aspects of paying borders through geodet* | 287

KAROL SKOREK *Economic thought of Adam Doboszyński – critical approach* | 311

Gloss

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 12 April, 2017, file ref. II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *The application of standstill clause by the example of gloss of judgment of European Court of Justice from the 16th of June 2011 in case C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. versus Dyrektor Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Gloss to the judgment of the Supreme Court of December 11, 2018, IV CNP 31/17* | 349

Source text

ARTUR LIS *Two synods from 1212* | 367

Joanna Główska-Luty

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2018 r., IV CNP 31/17

Gloss to the judgment of the Supreme Court of December 11, 2018, IV CNP 31/17

Wstęp

Punktem wyjścia do rozważań poczynionych przez SN w głosowanym wyroku był zaskarżony przez RPO wyrok SO dot. naruszenia dóbr osobistych powoda w zakresie czci, godności osobistej i więzi rodzinnych, a w konsekwencji wystąpienie z tej przyczyny u powoda szeregu krzywd moralnych i psychicznych (m.in.: spowodowanie poczucia osamotnienia, utraty wartości jako mężczyzny, poczucie niższości i wstydu).

Rozważania SN skupił na możliwości dochodzenia roszczeń o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych, w oparciu o normy art. 23 w zw. z 24 § 1 i art. 448 k.c. SN w całości podzielił argumentację formułowaną w skardze, w której RPO powołał się na niezgodność wyroku SO z art. 31 ust. 1 i art. 47 Konstytucji RP. Wskazano tam, iż wydany wyrok zasądający zadośćuczynienie za naruszenie ww. dóbr osobistych narusza prawo do wolności („nikogo nie można zmuszać do czynienia tego, czego mu prawo nie nakazuje”) oraz prawo do prywatności („wyklucza się wszelką ingerencję w sferę uczuciową i seksualną człowieka”).

SN przytoczył jednocześnie bardzo szeroką i utrwaloną linię orzeczniczą dot. uznania takich wartości jak: prawo do życia rodzinnego, więź emocjonalna łącząca bliskie osoby, więzi rodzinne, więzi rodzinne i szczególne więzi między członkami rodziny, więź rodzinna, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i krzywdę, prawo do życia w rodzinie i utrzymanie tego rodzaju więzi, szczególna emocjonalna więź między osobami najbliższymi, relacja z najbliższym członkiem rodziny, szczególna emocjonalna więź albo silna więź emocjonalna,

szczególnie bliska w relacjach rodzinnych; i podleganie tych wartości ochronie prawnej opartej na zasadzie art. 23 w zw. z 24 § 1 i art. 448 k.c. lub art. 446 § 4 k.c.

I.

SN podkreślił jednocześnie, że wartości te podlegają ochronie cywilnej tylko i wyłącznie wówczas, gdy dojdzie do „definitywnej utraty tych więzi”, tylko w „skutek śmierci osób najbliższych będącej następstwem działań osób trzecich” lub „ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu osoby najbliższej na skutek czynu niedozwolonego” (spowodowanie stanu wegetatywnego).

Jednocześnie a contrario nie można, zdaniem SN, dochodzić ochrony tych wartości gdy dojdzie do „definitywnej utraty tych więzi” jednak nie na skutek śmierci osoby najbliższej ale np.: na skutek nałogu pijaństwa lub narkomanii osoby najbliższej; na skutek związania się osoby najbliższej z obcą osobą trzecią i założenia nowej rodziny; na skutek długoterminowego albo trwałego wyjazdu i zmiany miejsca zamieszkania osoby najbliższej; na skutek faktycznego zerwania kontaktu osoby najbliższej itp.

Nie może być także mowy, wedle ustaleń SN, o ochronie prawnej ww. wartości również wówczas, gdy „definitywna utrata tych więzi” nastąpiła na skutek śmierci jednak będącej następstwem działań innych osoby niż osoby trzecie.

Ochroną prawną nie są także objęte sytuacje, gdy doszło do częściowej utraty tych więzi lub do wszelkiego rodzaju przekształcenia tych więzi w „słabsze”, „mniej intensywne”, „wymagające nakładu, większego zainteresowania czy pracy” osób najbliższych, z wyłączeniem tzw. stanu wegetatywnego powstałego w skutek „ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu osoby najbliższej na skutek czynu niedozwolonego”.

SN podkreślił także, że uznanie więzi rodzinnej za dobro osobiste w tych szczególnych okolicznościach nie oznacza, że w każdym przypadku ma zastosowanie art. 24 i 448 KC. Za słuszny uznał SN pogląd, że zerwanie więzi osobistej na skutek śmierci, bądź powstania stanu wegetatywnego ma szczególny charakter: po pierwsze, naruszenie więzi jest spowodowane przez czynniki (podmioty) zewnętrzne, a nie przez żaden z podmiotów relacji rodzinnych; po drugie, relacje pomiędzy naruszcycielem dobra osobistego a poszkodowanym nie są w żaden sposób regulowane normami prawa rodzinnego.

W skutek czego SN odmówił przyznania ochrony prawnej w każdej w zasadzie innej sytuacji, która odbiegałaby od naruszenia więzi rodzinnych w sytuacjach innych niż na skutek śmierci czy powstania stanu wegetatywnego. Co

prawda z jednej strony, nie sposób nie przyznać takiemu pogładowi racji gdy naruszenie dóbr osobistych rozpatruje się w oparciu wyłącznie o przepisy prawa pozytywnego (co nie jest uchwalone, nie obowiązuje). Należy oddać, że faktycznie brak jest takich regulacji, które przyznawałaby ochronę prawą dobrom osobistym w postaci więzi rodzinnych w sytuacjach innych niż śmierć i stan wegetatywny. To z drugiej jednak strony, ciężko pogodzić się z faktem, że w wielu bardzo podobnych sprawach – w których w zależności od inicjatywy dowodowej – zostanie ustalone definitywne zerwanie więzi rodzinnych, nie będzie możliwe dochodzenie roszczeń o zadośćuczynienie i ich ochrony, z uwagi na brak przepisu, który mówiłby *verba legis* o takiej ochronie, ani oparcie się o linię orzeczniczą SN, która pozwalałaby i legitymizowałaby tę ochronę, wypełniając jej dotkliwy brak i lukę prawną.

Nie ulega wątpliwości, że szczególna rola SN sprowadza się do sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych w wyniku rozpoznawania kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowania uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne czy rozstrzygania innych spraw określonych w ustawach. Przy czym przy rozstrzyganiu przedmiotowych wątpliwości SN trwa w wiecznym dyskursie, którego płaszczyzną są albo zasady, reguły, konstrukcje – czyli wszystko to, co nazywamy nauką prawa – albo czysta aksjologia, czyli wyznawane wartości. W sytuacji zatem gdy brak jest przepisów, zasad, reguł, konstrukcji, które jednoznacznie określają rozwiązanie spornej sprawy, SN skupia się i musi liczyć się z własnym systemem wartości, który przeżywa ponad wszystkim. Co oczywiście nie oznacza, że aksjologia SN zastępuje fachową wiedzę. Dlatego oddać należy działalności orzeczniczej SN tak niezmiernie istotną rolę przede wszystkim z perspektywy jego funkcji ustrojowych.

II.

W komentowanym wyroku, SN uznał jednak, że sytuację wieloletniej zdrady małżeńskiej i wynikające z niej negatywne konsekwencje prawne i moralne, w zasadzie należy rozpatrywać właśnie niezależnie od oceny zachowania pozwanych w kontekście norm moralnych i obyczajowych. W ocenie autorki prezentowany w wyroku sposób rozstrzygnięcia jest praktyką niedopuszczalną przede wszystkim w kontekście misji SN i wskazanych jego funkcji ustrojowych.

Nie sposób również zaaprobować wyrażonego tam poglądu, jakoby szereg negatywnych, spełnionych kumulatywnie zachowań (naruszenie lojalności

przyjacielskiej, posługiwanie się oszczędnością, nawiązywanie wieloletnich i wielokrotnych relacji intymnych z osobą pozostającą w związku małżeńskim w którego istnienie wpisana jest wierność i uczciwość, oszustwo etc.), powszechnie uznawanych w demokratycznych, cywilizacyjnie rozwiniętych krajach, o wielowiekowych tradycjach społecznych jako haniebne i niedopuszczalne – nie miało znaczenia przy rozstrzygnięciu o prawie do ochrony prawnej i egzekwowania tym samym przestrzegania powszechnie przyjętych norm współżycia społecznego, ale i przede wszystkim norm prawa rodzinnego.

Niezrozumienie i dezaprobatę budzi dodatkowo fakt, iż mimo że w opinii części doktryny jak i judykatury panuje pogląd, że więzi rodzinne jako instytucja *stricte* prawa rodzinnego winna znajdować swe odzwierciedlenie i ochronę na gruncie wyłącznie przepisów k.r.i.o. (np. w postaci separacji, rozwodu, winy za rozkład pożycia małżeńskiego, surowsze warunki wykonywania obowiązku alimentacyjnego pomiędzy małżonkami) to należy zauważyć także, że na tym samym gruncie brak jest instrumentów prawnych pozwalających na egzekucję sankcji finansowych, które mogłyby odzwierciedlać rozmiar poniesionych krzywd moralnych i stanowić realne źródło prewencji w adekwatnych stanach prawnych i faktycznych, tj. zadośćuczynienie za zerwanie więzi rodzinnych. Przede wszystkim chodzi tutaj o brak regulacji odnoszących się do możliwości domagania się jednorazowego świadczenia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych ale i obowiązków małżeńskich, w tym naruszenie obowiązku lojalności małżeńskiej (art. 23 krio), a w konsekwencji naruszenia dóbr osobistych w postaci zerwania więzi rodzinnych. Rodzi się zatem pytanie, skoro istnieją sankcje finansowe na gruncie prawa rodzinnego w postaci alimentów – świadczenia pieniężnego, okresowego, to dlaczego nie przyznać tej samej ochrony w postaci zadośćuczynienia – świadczenia pieniężnego, jednorazowego. Ponadto nawet gdyby przyjąć, że instytucja alimentacji pomiędzy małżonkami jest wystarczająca w zakresie w jakim małżonek chce domagać się rekompensaty od małżonka winnego (co do wysokości i częstotliwości uiszczania tych świadczeń), to nie można wykluczyć, iż po pierwsze uiszczane alimenty przez małżonka winnego zerwania więzi rodzinnych będą dodatkową traumą dla poszkodowanego np. poprzez przypominanie mu o negatywnych przeżyciach związanych z ustaloną winą zobowiązanego. Po drugie, nie istnieją żadne argumenty przemawiające w tym wypadku za odmową przyznania poszkodowanemu prawa do jednorazowego zadośćuczynienia za negatywne skutki zerwania więzi rodzinnych i w tym znaczeniu naruszenia dóbr osobistych, którego to rozwiązania w oczywistym względzie brak na gruncie krio.

Należy jednocześnie stwierdzić, że wydane orzeczenie w ogromnej większości świadomości społecznej odniesie prawdopodobnie odwrotny do zamierzonego, niezwykle niepożądany skutek. Wyrok SN nie będzie bowiem stanowić fundamentu ochrony prawa do wolności czy prawa do prywatności (i tak bardzo szeroko chronionych wartości w orzecznictwie i obowiązujących przepisach), których przecież żadna ze stron przedmiotowej sprawy (w tym pozwani) ani nie kwestionowała naruszenia jej wolności osobistej czy prywatności, ani nie czuła zagrożenia tych wartości, a które tak RPO jak następnie SN starają się bronić, niemal „na siłę”.

Wprost przeciwnie – wyrok SN będzie w swoisty prosty sposób legalizował wszystkie nikczemne, wręcz skandaliczne i moralnie naganne postępowania zarówno małżonków dopuszczających się niewierności małżeńskiej jak i osób angażujących się w związki intymne z osobami trwającymi w małżeństwach. Z ogłoszonego orzeczenia płynie bowiem prosty przekaz – zasłaniając się prawem do wolności i prywatności niewierny mąż czy żona w prosty sposób obroni się przed sankcjami finansowymi stanowiącymi zadośćuczynienie za naruszenie więzi rodzinnych, zdradę małżeńską czy wreszcie, jak w niniejszej sprawie, zrujnowanie kilku, kilkunastu czy nawet kilkudziesięciu lat życia rodzinnego przez osobę najbliższą – żonę.

III.

Należy ponadto zauważyć kwestię wyrażaną w uzasadnieniu głosowanego wyroku, iż nie można wykluczyć, że małżonek będzie chciał skorzystać z innych instrumentów ochrony dla ochrony więzi łączących go z drugim małżonkiem np. zakaz zbliżania się do określonej osoby.

Tymczasem odmowa czy brak udzielenia ochrony prawnej w tej konkretnej sprawie, w żadnym wypadku nie zagwarantuje, że w przyszłości SN nie będzie rozpatrywał podobnej sprawy jak w rzeczonym przykładzie o zakaz zbliżania się do określonej osoby. Argument taki nie powinien i nie może przesądzać o końcowej odmowie przyznania prawa do ochrony dóbr osobistych w postaci więzi rodzinnych, zerwanych w skutek zdrady małżeńskiej.

Po drugie, ochrona więzi rodzinnych w postaci żądania zakazu zbliżania się do określonej osoby, sprowadza niemal do absurdu komentowaną instytucję jako ograniczenie wolności i prawa do prywatności. W tym miejscu należy przytoczyć utrwaloną w orzecznictwie definicję zdrady małżeńskiej, mówiąc wprost, kiedy można mówić o zdradzie małżeńskiej, kiedy się zaczyna i kiedy dochodzi do

zerwania więzi rodzinnych między małżonkami, a kiedy więzi te istnieją dalej, bez uszczerbku mimo naruszenia obowiązków małżeńskich.

Zgodnie z dominującym poglądem orzecznictwa zdrada małżeńska zawsze stanowi zawinioną podstawę rozkładu pożycia, wobec naruszenia zasadniczego obowiązku wynikającego z zawartego małżeństwa, tj. nakazu wzajemnej wierności. Takie zachowanie ma charakter czynu niedozwolonego i to niezależnie od tego, czy zdrada miała miejsce jednorazowo, czy też „przydarzała” się wielokrotnie. W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1951 r., w sprawie C 184/51 (LEX nr 160101) podkreślono, że „istotą małżeństwa są, między innymi, stosunki płciowe między małżonkami z wyłączeniem takich stosunków z osobami trzecimi; małżonek zatem postępujący z własnej woli wbrew tej zasadzie małżeństwa popełnia umyślnie czyn z punktu widzenia przyjętych zasad współżycia niedozwolony, a tym samym musi być uznany za winnego rozkładu małżeństwa, jeśli czyn jego do rozkładu się przyczynił.” Z kolei w orzeczeniu z dnia 7 września 1954 r. w sprawie II C 1255/53, wskazano, iż „dochowanie wierności małżeńskiej nie podlega dyspozycji stron i wobec tego cudzołóstwo stanowi podstawę rozkładu pożycia nawet wtedy, gdy doszło do tego za zgodą współmałżonka.” Natomiast w orzeczeniu z dnia 24 kwietnia 1951 r., w sprawie C 667/50, (LEX nr 117064) Sąd Najwyższy uznał, iż „nawet jednorazowy postępek małżonka może stać się przyczyną trwałego i zupełnego rozkładu; dotyczy to w szczególności takich faktów, jak cudzołóstwo i ciężka zniewaga.” Judykatura dostrzega jednak także, że jeśli po ujawnieniu zdrady małżeńskiej pożycie było kontynuowane, zwłaszcza przez dłuższy czas, to brak jest podstaw do uznania jej za przyczynę rozkładu tego pożycia. W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 1960 r., w sprawie IV CR 190/60 (LEX nr 115422) wskazano, że „brak podstaw do obciążenia małżonka współwiną rozkładu na tej podstawie, że dopuścił się niewierności małżeńskiej przed kilkunastu laty, jeżeli współmałżonek przez kilkanaście lat kontynuował pożycie, wiedząc od początku o zdradzie.”

IV.

SN wskazał, iż na skutek dopuszczenia się zdrady przez współmałżonkę nie doszło u poszkodowanego do naruszenia godności, czci i dobrego imienia. W uzasadnieniu SN stwierdził, że do naruszenia tych wartości doszłoby, gdyby dotyczyło osobistego postępowania i właściwości powoda, jego reputacji a nie niewłaściwego zachowania żony.

Tymczasem, nawet gdyby przyjąć, że naruszenie ww. dóbr osobistych nie było nakierowane na zdyskredytowanie lub ośmieszenie powoda to nie sposób przyjąć, iż współmałżonka dopuszczając się regularnie czynów niedozwolonych nie była świadoma i nie liczyła się z tym, że *de facto* oszukuje swego współmałżonka i naraża go na drwiny i kpiny najbliższego środowiska, w którym oni żyli (znajomi, rodzina, sąsiedzi, najbliżsi etc.). Osobiste zaś postępowanie i właściwości powoda w tej sprawie polegały przecież na bezgranicznym zaufaniu do żony, jego dozgonnej miłości do niej, które w konsekwencji zaważyły o tym, że powód mógł być oceniony jako człowiek naiwny, łatwowierny, nieporadny życiowo itp.

Przymioty te – osobiste postępowanie i właściwości powoda, które mogłyby być teoretycznie podstawą do dochodzenia naruszenia dóbr osobistych – wynikały z czynów niedozwolonych jakich dopuściła się żona powoda i jej niewłaściwego zachowania. To powód swoją postawą dobrą wolą i dobrą wiarą jaką obdarzył żonę, spowodował że mogła ona bezkarnie go oszukiwać i zdradzać. Odmienne rozumienie naruszenia godności, czci i dobrego imienia może prowadzić niemal do wypaczenia instytucji ochrony tych wartości, bowiem powstaje pytanie w jakiej sytuacji i co musiałaby zrobić strona postępowania aby wykazać, że nikczemność współmałżonka dopuszczającego się czynów niedozwolonych, doprowadziła do nieodwracalnych szkód, w tym do naruszenia godności, czci i dobrego imienia poszkodowanego. Warto nadmienić, że nawet gdyby przyjąć, że czyny niedozwolone których dopuściła się niewierna żona, obciążają tylko jej reputację, i ewentualnie tylko ją ośmieszają, to jednocześnie nie można stracić z pola widzenia faktu, że nierzadko małżonkowie czują się za siebie odpowiedzialni (i to nie tylko w znaczeniu alimentacyjnym). Odpowiedzialność ta wynika z wzajemnych relacji stron i dotyczy zarówno sukcesów jak i porażek każdego ze współmałżonków. Powoduje to zarazem taki skutek, że nawet gdyby godność niewiernej żony i jej wewnętrzny system wartości zupełnie nie ucierpiał w skutek czynów niedozwolonych które się dopuściła, to nie można odmówić takich negatywnych przeżyć jej mężowi, który w dalszym ciągu mógł czuć się odpowiedzialny za zachowanie żony, jej nieobyczajne prowadzenie się i przez to negatywny wizerunek swego małżeństwa. Co jednocześnie z pewnością spowodowało szereg negatywnych odczuć powoda, o których mowa wyżej.

V.

SN stwierdził także, że gdyby człowiek miał prawo być wolny od uczucia niższości, wstydu i poczucia niższej wartości jako człowieka (mężczyzny czy kobiety),

to doszłoby wówczas do „*niedopuszczalnego ograniczenia wolności drugiej jednostki tworzącej relację międzyludzką*”. Ochrona czci wewnętrznej na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych nie obejmuje swym zakresem ochrony przed negatywnymi uczuciami związanymi z niepowodzeniami życiowymi w życiu małżeńskim.

Warto jednak wskazać w tym miejscu na aktualny pogląd T. Smyczyńskiego, który uważa, że: „Rodzinę osłabia jednak promowany indywidualizm, dążenie do osiągania własnych celów nawet kosztem słabszych członków rodziny, tj. dzieci. Małżonkowie nie dążą na ogół do pojednania ze względu na dzieci, co więcej, nie ma nawet dobrej woli, aby próbować pokonać trudności wspólnego życia. Zawarcie małżeństwa i rodzinę traktuje się często jak przejażdżkę wynajętym samochodem, który można odstawić, gdy przestanie sprawiać przyjemność. Przeżywamy teraz czas indywidualizmu i hedonizmu, przy czym jest to zjawisko w dużej mierze obiektywne, a w epoce globalizmu trudno mu przeciwdziałać.”¹

Powstaje zatem trudna do rozstrzygnięcia wątpliwość, która z bezapelacyjnie największych wartości powinna być chroniona bardziej – prawo do wolności osobistej i prawo do prywatności czy może prawo do rodziny, prawo do życia w rodzinie, prawo do więzi rodzinnych.

Jak słusznie zauważa T. Smyczyński: „W rodzinie dobrze funkcjonującej, tzn. w harmonijnych relacjach samych rodziców oraz między nimi a dzieckiem nikt nie interesuje się kodeksem, czy inną ustawą, a trudności pokonuje się dobrą wolą, miłością do dziecka i dążeniem do osiągnięcia jego dobra.”² Wydaje się zatem, że nierzadko rezygnacja z własnych potrzeb i wolności jednostki przyczynia się nie tylko do dobra rodziny ale nawet do trwania rodziny, trwania więzi rodzinnych.

Niewątpliwie w przedmiotowej sprawie indywidualizm zdradzającej żony, dążenie do osiągania jej własnych celów kosztem słabszych członków rodziny – w tym wypadku męża i dzieci, uskuteczniane przez współmałżonkę hedonizm – przyczynił się nie tylko do rozpadu rodziny ale także do powstania i trwania w stanie nienormalnym, noszącym znamiona nie tylko oszustwa ale wręcz patologii.

Odnosząc się zaś do „*niedopuszczalnego ograniczenia wolności drugiej jednostki tworzącej relację międzyludzką*” to należy stwierdzić, iż nic nie stało na przeszkodzie, aby pozwana najpierw rozwiodła się z mężem a dopiero potem

1 T. Smyczyński, Prawo dziecka do wychowania w rodzinie, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/prawo-dziecka-do-wychowania-w-rodzinie>, dostęp 25.04.2019

2 Tamże.

weszła w nowy związek z innym partnerem. Zdradzany małżonek z pewnością nie czułby się wówczas oszukany czy ośmieszony ani nie doszłoby w konsekwencji do naruszenia jego godności, czci i dobrego imienia. Wolność osobista współmałżonki i jej prawo do prywatności również byłyby niezagrożone i niczym niezmaćone, bowiem byłaby osobą stanu wolnego, bez małżeńskich zobowiązań i obciążeń. Oczywistym wydaje się, że wstępując w związek małżeński, czy nawiązując jakąkolwiek relację międzyludzką, ludzie opierają się na pewnych ogólnie przyjętych zasadach (często tzw. nie pisanych), wynikających nie tylko z ustawy ale przede wszystkim z kultury, tradycji, wieku itd. Zasady te z samego faktu ich istnienia w pewnym stopniu ograniczają wolność tej jednostki nawet w aspekcie nawiązywania przez nią relacji z innymi osobami (tam kończy się moja wolność gdzie zaczyna się wolność drugiego człowieka). To co „wypada” osobie stanu wolnego, „nie wypada” osobie zamężnej/żonatej; to co przystoi nastolatce, nie zawsze przystoi osobie starszej, seniorce itd. I z tego punktu widzenia ochrona czci wewnętrznej na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych swym zakresem ochrony winna obejmować powstrzymanie się współmałżonka od wywoływania negatywnych uczuć związanych nie tylko z niepowodzeniami życiowymi w życiu małżeńskim ale także z funkcjonowaniem małżeństwa.

VI.

Konkludując, głosowane orzeczenie stanowi niewątpliwie ważny głos w dyskursie dotyczącym znaczenia wartości więzi rodzinnych, prawa do prywatności, wolności osobistej. Z pewnością wielość opinii formułowana dzięki ogłoszonemu wyrokowi przyczyni się do powstania nie tylko szerszego dyskursu, ale i wysunięcia szeregu merytorycznych i konstruktywnych wniosków *de lege lata* lub *de lege ferenda*.

Nie sposób jednak już na etapie niniejszego artykułu powstrzymać się od formułowania wniosku *de lege ferenda* sugerującego potrzebę zmiany obowiązujących aktów prawnych. Kluczowe wydaje się bowiem uzupełnienie regulacji art. 446 k.c., w którym ustawodawca mógłby zawrzeć rozszerzoną normę ochrony prawnej więzi rodzinnych najbliższym członkom rodziny nie tylko w sytuacji śmierci lub stanu wegetatywnego. Warto byłoby poddać pod rozwagę Sądu możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, nie tylko w skutek śmierci najbliższego członka rodziny ale także w skutek innych zdarzeń kwalifikujących się do przyznania ochrony prawnej, w tym prawa do ochrony dóbr osobistych

jakie powszechnie już uznaje judykatura – chodzi o naruszenie więzi rodzinnych w sytuacjach zmiany lub częściowego zerwania tychże więzi.

Bibliografia

Orzecznictwo USA

- Barker v. Dowdy, 223 N.C. 151, 25 S.E.2d 404 (1943)
 Bearbower v. Merry, 266, N.W.2d 128 (Iowa 1978);
 Bishop v. Glazener, 245 N.C. 592, 96 S.E.2d 870 (1957);
 Breece v. Jett, 556 S.W.2d 696, 707 (Mo. App.1977).
 Bryant v. Carrier, 214 N.C. 191, 195, 198 S.E. 619, 621 (1938);
 Cannon v. Miller, 71 N.C. App. 460,460-61, 322 S.E.2d 780, 783 (1984), vacated, 313 N.C. 324, 327 S.E.2d 888 (1985).
 Chestnut v. Sutton, 207 N.C. 256, 257, 176 S.E. 743, 743 (1934);
 Cottle v. Johnson, 179, Nr 426, 429, 102 S.E. 769 770 (1920).
 Fadgen v. Leyker, 469 Pa. 272, 365 A.2d 147 (1976);
 Hankins v. Hankins, 202 N.C. 358, 162 S.E. 766 (1932)
 Hanover v. Ruch, 1991, Tennessee Supreme Court Decisions, 809 S.W.2d 893 (1991),
 Hessel v. Noellsch,, Supreme Court of Missouri, En Banc., June 17, 2003, 107 S.W.3d 231 (2003).
 Hoye v. Hoye, 824 S.W.2d 422, 423-424 (Ky.1992)
 Hunt v. Hunt, 309 N.W.2d 818 (S.D. 1981).
 Johnson v. Allen, 100 N.C. 31; 21 Cyc., 1628, 1629.
 Kline v. Ansell, 287 Md. 585, 414 A.2d 929 (1980);
 Litchfield v. Cox, 266 N.C. 622, 146 S.E.2d 641 (1966);
 N.Y. Civil Rights Act (2018) article 8, § 80-A to 84.
 North Carolina General Statutes Chapter (2018),
 Powell v. Strickland, 163 N.C. 393, 79 S.E. 872 (1913);
 Ridenhour v. Miller, 225 N.C. 543, 35 S.E.2d 611 (1945);
 Rodriguez v. Lemus, 2018 N.C. Filed: 16 January 2018, N.C.App No. 15-CVS-792 (2018).
 Scott v. Kiker, 59 N.C. App. 458, 464, 297 S.E.2d 142, 147 (1982).
 Sebastian v. Kluttz, 6 N.C. App. 201, Annotate this Case 170 S.E.2d 104 (1969).
 Strong's N.C. Index 3d, Husband and Wife, § 27, p. 84,
 THOMAS C. ODDO, Plaintiff, v. JEFFREY L. PRESSER, Defendant NO. COA02-560,
 Filed: 17 June 2003.
 Yandt v. Hartvunft, 41 Ill. 9; Moore v. Hammond, 119 Ind. 510;

Orzecznictwo krajowe

Orzeczenie SN z dn. 13 grudnia 1952, C 1208/52

Orzeczenie SN. z dn. 08 maja 1951, C 184/51 OSN(C) 1952/1/21.

Orzeczenie z 6 października 1969 r., I CR 305/69 (nie publ.)

Postanowienie (7) SN z 27 czerwca 2014 r. (III CZP 2/14).

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2017, I CSK 472/16, LEX nr 2305912

Postanowienie SN z dn. 05 września 2007, I PZP 2/07,

Uchwała 7 sędziów SN z dn. 15.12.1951 r. I C 15/51, PiP 1952 z. 2, www.sn.pl.

Uchwała 7 sędziów SN z dn. 27 marca 2018, III CZP 36/17, OSNC 2018/11/103, www.sn.pl.

Uchwała 7 sędziów SN z dn. 27 marca 2018, III CZP 36/17, OSNC 2018/11/103 www.sn.pl.

Uchwała 7 sędziów SN z dn. 27 marca 2018, III CZP 60/17, SNC 2018/9/83, LEX nr 2463496, www.sn.pl, KSAG 2018/2/69

Uchwała 7 sędziów SN z dn. 27 marca 2018, III CZP 69/17, OSNC 2018/11/104

Uchwała Izby Cywilnej SN z 29 stycznia 1957 r. I CO 37/56 www.sn.pl.

Uchwała Izby Cywilnej SN z 8 października 2010 r., III CZP 35/10 www.sn.pl.

Uchwała SN z 13 lipca 2011, sygn. akt III CZP 32/11 www.sn.pl.

Uchwała SN z 27 kwietnia 2001 r., III CZP 5/01) www.sn.pl.

Uchwała SN z dn. 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11 www.sn.pl.

Uchwała SN z dn. 15 grudnia 1951, C 15/51 www.sn.pl.

uchwała SN z dn. 22 października 2010, III CZP 76/10, Biul. SN 2010/10/11

Uchwała SN z dn. 29 stycznia 1957, I CO 37/56 www.sn.pl.

Uchwała SN z dnia 10 listopada 2010 r., II CSK 248/2010; LEX nr 785681

Uchwała SN z dnia 19 listopada 2010 r. (III CZP 79/10), OSNC 2011/4, poz. 41,

Uchwała SN z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/2010, LEX nr 604152

Wyrok SA Białymstoku z 15 listopada 2013, I ACa 503/13, LEX nr 1400224;

Wyrok SA w Białymstoku z dnia 5 listopada 2004, I ACa 550/04, OSAB 2005/1/3, OSA 2005/8/34

Wyrok SA w Gdańsku z 23 grudnia 2014 r., I ACa 638/14, LEX nr 1665074.

Wyrok SA w Gdańsku z dn. 14 grudnia 2007, I ACa 1137/07, POSAG 2008/1/50-55

Wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 września 2005 r., I ACa 554/05, Palestra 2006, Nr 9-10, poz. 308

Wyrok SA w Katowicach z dn. 15 maja 2015, I ACa 131/15.

Wyrok SA w Krakowie z 21 marca 1995 r., I ACr 113/95 (w:) *Dobra osobiste*. Zbiór orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Krakowie, oprac. B. Gawlik, Kraków 1999

Wyrok SA w Lublinie z dn. 16 stycznia 2013, I ACa 694/12

Wyrok SA w Łodzi z 16 kwietnia 2013, I ACa 1453/12, LEX nr 1313334

- Wyrok SA w Łodzi z dn. 04 grudnia 2013r., I ACa 772/13
- Wyrok SA w Poznaniu z 20 lutego 2013, I ACa 1178/12; LEX nr 1292722
- Wyrok SA w Warszawie z dn. 27 listopada 2018 r., I ACa 542/18, LEX nr 2617880,
- Wyrok SA we Wrocławiu z dn. 17 stycznia 2013r., I ACa 1192/12, LEX nr 1314956
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 września 2005 r., I ACa 554/05, Palestra 2006, nr 9-10,
- Wyrok Sądu Konstytucyjnego Republiki Południowej Afryki w sprawie DE v RH (CCT 182/14) z dn. 19 czerwca 2015, dostęp 08.03.2019 <http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/2015/18.html>
- Wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dn. 30 stycznia 2014, II Ca 1196/13
- Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dn. 22 września 2015, I C 3584/14
- Wyrok SN 15 listopada 2012 r., V CSK 541/11 www.sn.pl.
- Wyrok SN SN z dnia 15 lutego 2008, I CSK 358/07, OSCN 2009, nr 4, poz. 63.
- Wyrok SN z 11 grudnia 2008 r., IV CSK 349/08 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 11 marca 2011, I CSK 372/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 16 stycznia 1976 r., II CR 692/75, OSNC 1976/11/251 www.sn.pl.
- wyrok SN z 19 maja 2005 r., II CK 711/04 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 21 marca 2007 r., I CSK 292/06 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 22 czerwca 2012 r., V CSK 282/11 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 25 marca 2011 r., II CSK 537/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 719/15 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 10 listopada 2010, II CSK 248/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 11 marca 1997, sygn. III CKN 33/97, OSNC 1997/6-7/93
- Wyrok SN z dn. 12 czerwca 2013, II CSK 632/12, LEX nr 1353432
- Wyrok SN z dn. 14 stycznia 2010, IV CSK 307/09 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 15 marca 2012 r., I CSK 314/11 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 15 marca 2012, I CSK 314/11 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 22 marca 1991, III CRN 28/91, „Przegląd Sądowy” 1991, nr 5-6,
- Wyrok SN z dn. 24 lutego 2004, III CK 329/02, OSNC 2005, nr 3, poz. 48,
- Wyrok SN z dn. 24 marca 2011, I CSK 372/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 25 maja 2011 r., II CSK 537/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dn. 28 lutego 2003, V CK 308/02, OSNC 2004, nr 5, poz. 82.
- Wyrok SN z dn. 6 kwietnia 2004, I CK 484/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 69,
- Wyrok SN z dn. z 20 stycznia 2011r., I PK 135/10, LEX nr 794776
- Wyrok SN z dn. z dn. 24 kwietnia 2018, V CSK 300/17 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dnia 10 lutego 2017 r. V CSK 291/16.
- Wyrok SN z dnia 10 lutego 2017 r., V CSK 291/16 www.sn.pl.

- Wyrok SN z dnia 11 maja 2011, I CSK 621/10 www.sn.pl.
- Wyrok SN z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/2009, OSP 2011, Nr 2, poz. 15
- Wyrok SN z dnia 19 września 1968 r. II CR 291/68, OSNCP 1969/11, poz. 200
- Wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 484/03, OSNC 2005/4/69, Wokanda 2004/12/6, Biul.SN 2004/11/9;
- Wyrok SN z dnia 9 sierpnia 2016 r. II CSK 719/15
- Wyrok SN z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CSK 719/15, www.sn.pl.
- Wyrok TK z 7 czerwca 1999 r., K. 18/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 95
- Wyrok TK z dn 29 kwietnia 2003, SK 24/02.
- Wyrok TK z dn. 18 maja 2005 r., K 16/04
- Wyrok TK z dn. 26 listopada 2013, Dz. U. z 2013, poz. 1439.
- Wyrok TK z dn. 28 kwietnia 2003 r. sygn. akt K 18/02
- Wyrok TK z dn. 28 kwietnia 2003 r., sygn. akt K 18/02, OTK ZU nr 4/A/2003, poz. 32
- Wyrok TK z dn. 30 września 2015, K 3/13, pkt III.5.3.
- Wyrok TK z dn. 4 maja 2004 r. sygn. akt K 8/03.
- Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 24 października 2013 r., C-22/12, Tytuł: Objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem komunikacyjnym zadośćuczynienia za poniesione szkody niematerialne przez członków rodziny poszkodowanego w wypadku drogowym. ZOTSiS 2013/10/I-692;
- Wyrok WSA w Warszawie z 11 stycznia 2013, I SA/Wa/1883/12, LEX 1325383
- Wyrok WSA w Warszawie z 13 sierpnia 2010 r., I SA/Wa/847/10, LEX 750962.
- Wyrok. SN z dn. 10 listopada 2010 r., II CSK 248/10 www.sn.pl.
- Wyrok. SN z dn. 27 czerwca 2014, III CZP 2/14 www.sn.pl.
- Wyrok. SN z dn. 29 września 2010, V CSK 19/10, OSNC-ZD 2011/2/37, Biul.SN 2011/1/9
- Wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 15 maja 2015, I ACa 131/15, „Rzeczpospolita” z 4 lipca 2015.

Literatura

- Adamski M., Sąd: uczuć sentymentalnych nie wolno bagatelizować, Publikacja: 07.04.2014 na <https://www.rp.pl/arttykul/1100069-Oproznienie-mieszkania-moze-naruszac-dobra-osobiste.html> dostęp 08.03.2018.
- Bagińska E., Dopuszczalność dochodzenia przez osoby bliskie zadośćuczynienia w związku z doznaniem poważnej szkody na osobie przez bezpośrednio poszkodowanego, IUSTITIA 2016, Nr 2
- Bagińska E., Modele regulacji zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej w wybranych krajach UE. Zadośćuczynienie po nowelizacji Kodeksu Cywilnego na tle doświadczeń europejskich – materiały konferencyjne. Warszawa 2009;

- Boć J., (w:) *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998,
- Borysiak W., *Komentarz do art. 47 w: Konstytucja RP, Komentarz*, t. 1, red. M. Safjan i L. Bosek, Warszawa 2016
- Bosek L., *Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne*, Warszawa 2012,
- Bucoń P., *Zadośćuczynienie pieniężne z tytułu śmierci najbliższego członka rodziny*, *Przegląd Prawno-Ekonomiczny* 2011, nr 2
- Ciepla A., *Prawo do zadośćuczynienia dla rodziny poszkodowanego*, *Legalis* 2017
- Cisek A., *Dobra osobiste i ich niemajątkowa ochrona w kodeksie cywilnym*, Wrocław 1989,
- Cisek A., *Niemajątkowa ochrona dóbr osobistych w k.c.*, Warszawa 1989,
- Demiński A., M. Jońca, *Leksykon tradycji rzymskiego prawa prywatnego. Podstawowe pojęcia*, Warszawa 2016, hasło *pretium affectionis*,
- Dmowski S, R. Trzaskowski (w:) J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga I. Część ogólna*, Warszawa 2014, s. 131 i 133.; P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2014,
- Garlicki L. (red.), M. Zubik (red.), M. Derlatka, K. Działocha, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzciniński, M. Wiącek, *Komentarz do art.18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (w:) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, Wyd. Sejmowe*, 2016,
- Garlicki L. (red.), M. Zubik (red.), M. Derlatka, K. Działocha, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzciniński, M. Wiącek, *Komentarz do art.71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, Wyd. Sejmowe*, 2019.
- Garlicki L. (red.), M. Zubik (red.), M. Derlatka, K. Działocha, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzciniński, M. Wiącek, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, Komentarz do art.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Wyd. Sejmowe, 2016.
- Gawlik B., *Ochrona dóbr osobistych. Sens i nonsens koncepcji tzw. praw podmiotowych osobistych*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*” 1985/2, nr DCCLXXI,
- Górski M., *Glosa do wyroku TS z dnia 24 października 2013 r., C-22/12*.
- Grzybowski S., *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Warszawa 1957,
- Grzybowski S., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1974
- Gwiadomorski J. (w:) J.S. Piąkowski (red.), *System prawa rodzinnego*, Ossolineum 1985, cz. 1
- Izdebski H., *Fundamenty współczesnych państw*, Warszawa 2007, s. 46-48.

- Kaliński M., Ograniczenie indemnizacji do podmiotów bezpośrednio poszkodowanych – w związku z nowelizacją art. 446 Kodeksu cywilnego, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 3
- Kopff A., Ochrona sfery życia prywatnego jednostki w świetle doktryny i orzecznictwa, Zeszyty Naukowe UJ nr 100, Warszawa-Kraków 1982;
- Kordasiewicz B., W sprawie obiektywnych i subiektywnych kryteriów oceny naruszania dóbr osobistych, (w:) Prace z prawa cywilnego. Wydane dla uczczenia pracy naukowej Profesora Józefa Stanisława Piątowskiego (pod red. B. Kordasiewicza, E. Łętowskiej), Wrocław 1985,
- Księżak P. (w:) M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak (red.), Kodeks cywilny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2014,
- Księżak P. w: Kodeks cywilny. Część ogólna. Komentarz do art. 24 Kodeksu cywilnego, LEX, pod red. M. Pyziak – Szafnickiej, System Informacji Prawnej LEX 2014,
- Księżak P., (w:) M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak, (red.), Kodeks cywilny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2014
- Machnikowski P. (w:) E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2014,
- Mularski K., w: Gutowski, Komentarz, t. I, s. 1860, Nb 16; P. Sobolewski, (w:) K. Osajda (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Legalis 2018, kom. do art. 446k.c., Nb 53.
- Sobolewskiego P. (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. K. Osajdy, Legalis 2018, wyd. 18, kom. do art. 23 KC, Nt 4–6.
- Panowicz-Lipska J., Majątkowa ochrona dóbr osobistych, Warszawa 1975,
- Pazdan M. (w:) Kodeks cywilny. T. I. Komentarz do art. 1–44910, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2018, Legalis, wyd. 9, kom. do art. 23 KC, Nb 63
- Pazdan M. (w:) System prawa prywatnego, t. 1, Prawo cywilne - część ogólna, M Safijan (red.), Warszawa 2012
- Pazdan M., System Prawa Prywatnego (w:) Prawo Cywilne. Część Ogólna, T. 1, M. Safjan (red.), Warszawa 2011,
- Piątowski J. St., Ewolucja ochrony dóbr osobistych w: Tendencje rozwoju prawa cywilnego (Zbiór studiów pod redakcją E. Łętowskiej), Wrocław - Warszawa a 1983,
- Piszczyk J., Cywilnoprawna ochrona godności pracowniczej, Toruń 1981,
- Radwański Z., A. Olejniczak, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2013
- Radwański Z., Kodeks cywilny a prawo regulujące zagadnienia rodziny (w:) Problemy współczesnego prawa cywilnego (konferencja naukowa), Warszawa 1982
- Radwański Z., Koncepcja praw podmiotowych osobistych, (w:) RPEiS 1988 r. z. 2
- Radwański Z., Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową. Rozwój i funkcja społeczna, Poznań 1956,
- Radwański Z., Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową, Poznań 1956,

- Rakoczy B., Glosa do wyroku SN z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 484/03
- Safjan M., w: Pietrzykowski, Komentarz, t. I, 2015, s. 1516, Nb 38;
- Skubisz K., Glosa do wyroku SN z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 484/03
- Smyczyński T., Prawo dziecka do wychowania w rodzinie, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/prawo-dziecka-do-wychowania-w-rodzinie>, dostęp 08.03.2018.
- Smyczyński T., Prawo dziecka do wychowania w rodzinie, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/prawo-dziecka-do-wychowania-w-rodzinie>, dostęp 08.03.2018.
- Smyczyński T., Rodzina i prawo, s. 191. Odmienne A. Grzejdziak, Prawo do wychowania w rodzinie, (w:) Prawa i wolności konstytucyjne obywateli RP, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002,
- Smyczyński T., Więzi rodzinne (w:) Prawo rodzinne i opiekuńcze, Warszawa 2016,
- Sobolewski P. (w:) K. Osajda (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Przepisy wprowadzające. Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe, Warszawa 2013,
- Stelmachowski A., Zarys teorii prawa cywilnego, Warszawa 1998,
- Stojanowska W., Władza rodzicielska pozamałżeńskiego i rozwiedzionego ojca. Studium socjologiczno-prawne, Warszawa 2000
- Sut P., Problem twórczej wykładni przepisów o ochronie dóbr osobistych, „Państwo i Prawo” 1997, nr 9
- Szpunar A., Nadużycie prawa podmiotowego, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1947
- Szpunar A., O niemajątkowych środkach ochrony dóbr osobistych, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Rok XLVI — zeszyt 3 — 1984,
- Szpunar A., O ochronie pamięci osoby zmarłej, Palestra 28/7-8 (319-320), 1984,
- Szpunar A., Ochrona dóbr osobistych, Warszawa 1979,
- Szpunar A., Wynagrodzenie szkody wynikłej wskutek śmierci osoby bliskiej. Bydgoszcz 2000
- Szpunar A., Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową, Bydgoszcz 1999,
- Szymańska vel Szymanek P., Zadośćuczynienie za poważny uszczerbek na zdrowiu najbliższego członka rodziny, MOP 2018, Nr 11,
- Trzcziński J., nota 6 do art. 79 Konstytucji RP, w: L. Garlicki (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. I, Warszawa 1999
- Wałachowska M., Wynagrodzenie szkód deliktowych doznanych przez pośrednio poszkodowanych, Warszawa 2014,
- Wałachowską M., Wynagrodzeni szkód poniesionych na skutek doznania wstrząsu psychicznego spowodowanego śmiercią osoby bliskiej, Przegląd Sądowy 2004, nr 7-8,
- Wilk A., Zadośćuczynienie za krzywdę osobom najbliższym poszkodowanego - glosa - III CZP 60/17, MOP 2018, Nr 15

- Wojciechowska A., Czy autorskie dobra osobiste są dobrami osobistymi prawa cywilnego?, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1994, nr 3,
- Wojciszke A., Katalog dóbr osobistych w świetle przepisów Konstytucji i przepisów Kodeksu cywilnego, (w:) Gdańskie studia prawnicze, Tom VII, 2000,
- Wypiórkiewicz A., Refleksyjne spojrzenie na ochronę dóbr osobistych, *Ars et usus*. Księga pamiątkowa ku czci Sędziego S. Rudnickiego, Warszawa 2005
- Zacharzewski K., Naruszenie dóbr osobistych przez instytucje finansową, *Glosa do wyroku SN z dnia 15 lutego 2008, I CSK 358/07*, Repozytorium UMK, *Glosa* 2009, nr 2,
- Zielonacki A., Wartości życia rodzinnego w świetle ochrony dóbr osobistych (w:) *Dobra osobiste i ich ochrona w polskim prawie cywilnym*, J. St. Piątkowski (red.), Wrocław 1986
- Zubik M., *Podmioty konstytucyjnych praw i obowiązków*, PL 2007, nr 2, s. 41-42.

Akty prawne

- DRUGA DYREKTYWA RADY z dnia 30 grudnia 1983 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów silnikowych (84/5/EWG) (Dz.U.UE L z dnia 11 stycznia 1984 r.) Dz.U.U.E.L.1984.8.17, Dz.U.UE-sp.06-7-3;
- TRZECIA DYREKTYWA RADY z dnia 14 maja 1990 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych (90/232/EWG) (Dz.U.UE L z dnia 19 maja 1990 r.) Dz.U.U.E.L.1990.129.33, Dz.U.UE-sp.06-1-249.
- DYREKTYWA RADY z dnia 24 kwietnia 1972 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczenia od takiej odpowiedzialności (Dz.U.UE.L.1972.103.1; Dz.U.UE-sp.06-1-10);
- European Group on Tort Law. (2005). *Zasady europejskiego prawa czynów niedozwolonych (Principles of European Tort Law PETL)*. <http://civil.udg.edu/php//index.php?id=294> dostęp 06.02.2019r.
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.), Dz.U.1991.120.526 ze zm.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U.2017.682 j.t., z późn. zm.)

Projekt Rady Ministrów o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Sejm RP VI kadencji, Nr druku: 81.

Strony internetowe

<https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1006811,zadosuczynienie-za-zerwane-wiezi.html> dostęp 06.02.2019r.

SŁOWA KLUCZOWE: dobra osobiste, więzi rodzinne, zdrada małżeńska, prawo do prywatności, wolność osobista.

KEYWORDS: personal rights, family ties, marital treason, right to privacy, personal freedom

Nota o autorze

Joanna Główska-Luty – mgr, doktorantka na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL; zainteresowania: prawo cywilne i prawo rodzinne.